

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання
історичних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор НН інституту історії, права
та міжнародних відносин

О.В.Жуков

«28» серпня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ У СТАРШІЙ ШКОЛІ**

Галузь знань А Освіта

Спеціальність А4 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Історія)

Другий (магістерський) рівень вищої освіти

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією НН інституту історії, права та
міжнародних відносин
«28» серпня 2025 р.

Голова Моцак С.І., кандидат
педагогічних наук, доцент

Суми – 2025

Розробник:

Моцак С.І., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін
Протокол № 1 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Моцак С.І., к. пед. н., доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: теоретична та методична підготовка майбутнього викладача історії до викладання історичних дисциплін у закладах вищої освіти, формування предметно-методичної компетентності з предмету викладання (історії України, всесвітньої історії, спеціальних історичних дисциплін) і навичок організації навчально-виховного процесу з історії з використанням сучасного дидактичного інструменту.

Завдання курсу:

- вивчення методологічних та теоретичних засад курсів історії; новітніх досягнень в галузі педагогіки, методики навчання історії; задач і змісту сучасної історичної освіти; нормативної бази навчання історії в закладі вищої освіти; методів, способів, прийомів навчання предметів, інноваційних прийомів викладання; дослідження творчої спадщини вітчизняної та зарубіжної методичної думки, цілісне її сприйняття;

- ознайомити студентів з теорією і методикою навчання історії, з традиційними і інноваційними методами, прийомами і технологіями навчання історії у вищій школі; навчити моделювати уроки історії різних типів і видів, вільно добирати і оперувати методами і прийомами навчання предмету, оптимізуючи навчально-виховний процес;

- вироблення практичних вмінь та навичок, необхідних для забезпечення високої ефективності навчання історії.

Передумови для вивчення дисципліни: «Педагогіка», «Психологія», «Методика викладання історії» на рівні бакалавра.

Навчальна дисципліна складається з 3-х кредитів.

Програмні результати навчання:

ПР-02. Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології.

ПР-04. Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів.

ПР-09. Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти на основі сучасних освітніх технологій, а також принципів і практик європейських країн.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувач оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК02. Здатність працювати автономно.

ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно,

так і письмово.

ЗК-07. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. **ЗК-08.** Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК-09. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

II. Фахові:

СК-07. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах фахової передвищої та вищої освіти, наукових установах.

СК-09. Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології

СК-10. Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.

2. Інформаційний обсяг

навчальної дисципліни. Тема 1. Наукові основи

методики викладання історичних дисциплін. **Тема 2.**

Розвиток університетської історичної освіти в Україні.

Тема 3. Процес навчання історичних дисциплін у вищій школі. **Тема 4.** Методика підготовки і проведення лекційних занять

Тема 5. Методика підготовки і проведення семінарських занять

Тема 6. Методи та засоби викладання історичних дисциплін

Тема 7. Самостійна робота здобувачів освіти з історичних дисциплін

Тема 8. Організація науково-дослідної діяльності здобувачів освіти під час вивчення історичних дисциплін

Тема 9. Контроль і оцінювання знань здобувачів освіти з історичних дисциплін

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Теоретичні засади дисципліни.

Тема 1 Наукові основи методики викладання історичних дисциплін. Предмет методики викладання історичних дисциплін. Мета та завдання дисципліни. Місце та роль гуманітарних дисциплін у системі багаторівневої підготовки фахівців. Основні проблеми методики викладання історичних дисциплін у ЗВО. Функції навчального предмету. Нормативно-правове забезпечення викладання історії у ЗВО. Закон України «Про вищу освіту».

Тема 2. Розвиток університетської історичної освіти в Україні. Зародження університетської історичної освіти в Україні. Основні етапи її розвитку. Історичні основи розвитку теорії освіти й навчання дидактики. Кредитно-трансферна система організації навчального процесу.

Тема 3. Процес навчання історичних дисциплін у вищій школі. Сутність процесу навчання. Принципи навчання історії у закладі вищої освіти. Структура історичних знань здобувачів освіти. Особливості викладання історичних дисциплін у закладах вищої освіти.

Кредит 2. Методично-професійні засади викладання історичних дисциплін.

Тема 4. Методика підготовки і проведення лекційних занять. Організаційні особливості навчальних занять з корекційної/спеціальної педагогіки і логопедії. Лекції з фахових дисциплін: характерні особливості, вимоги до проведення. Використання мультимедійного забезпечення у процесі викладання історичних дисциплін. Використання ЕНК у процесі вивчення фахових дисциплін. Особливості організації та проведення лекційних занять під час дистанційного навчання.

Тема 5. Методика підготовки і проведення семінарських занять. Особливості проведення семінарських занять. Самостійне вивчення літератури, підготовка здобувачів освіти до семінарських і практичних занять з історичних дисциплін. Нетрадиційні форми навчання історії. Особливості організації та проведення семінарських занять під час дистанційного навчання.

Тема 6. Методи та засоби викладання гуманітарних дисциплін. Методи навчання у вищій школі. Нові вимоги до методів навчання у вищій школі. Визначення методів навчання історії у ЗВО. Класифікація методів навчання у закладі вищої освіти. Друковані засоби навчання історії. Наочні засоби навчання історії. Аудіовізуальні засоби навчання. Методи та засоби унаочнення навчання історії під час організації дистанційного навчання.

Кредит 3. Організаційно-методичні засади викладання фахових дисциплін.

Тема 7. Самостійна робота здобувачів освіти з історичних дисциплін. Роль самостійної діяльності в опануванні змістом історичних дисциплін. Норми, зміст, планування самостійної роботи здобувачів освіти у процесі вивчення історичних дисциплін. Форми й методи організації самостійної роботи здобувачів освіти на різних аудиторних заняттях. Організація самостійної роботи здобувачів освіти у підготовці до різних форм занять: лекцій, семінарських, практичних, колоквіумів. Особливості організації та контролю за самостійною роботою здобувачів під час дистанційного навчання

Тема 8. Організація науково-дослідної діяльності здобувачів освіти під час вивчення історичних дисциплін. Види науково-дослідної роботи здобувачів освіти. Визначення й формулювання тем курсових робіт здобувачів освіти. Складання плану, орієнтація здобувачів освіти на основну і додаткову літературу з теми дослідження. Консультативна допомога на різних етапах дослідження. Підготовка здобувачами освіти наукових доповідей, виступів, проектів. Особливості організації науково-дослідної діяльності здобувачів під час дистанційного навчання

Тема 9. Контроль і оцінювання знань здобувачів освіти з історичних дисциплін. З історії питання про контроль і оцінку знань здобувачів освіти. Функції контролю знань здобувачів освіти. Основні принципи контролю і оцінки знань здобувачів освіти. Види перевірки навчальної роботи здобувачів освіти. Методи і форми організації контролю знань, шляхи їх удосконалення. Критерії і норми оцінки знань. Рейтингова система оцінки знань.

3. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
<i>Кредит 1. Теоретичні засади дисципліни</i>						
Тема 1. Наукові основи, предмет та завдання викладання історичних дисциплін.	10	2	2			6
Тема 2. Розвиток університетської історичної освіти в Україні та за кордоном.	10	2	2			6
Тема 3. Процес навчання історичних дисциплін у вищій школі	10	2	2			6
Усього:	30	6	6			18
<i>Кредит 2. Методично-професійні засади викладання фахових дисциплін</i>						
Тема 4. Методика підготовки і проведення лекційних занять	10	2	2			6
Тема 5. Методика підготовки і проведення семінарських занять	10		2			8
Тема 6. Методи та засоби викладання історичних дисциплін	10	2	2			6
Усього:	30	4	6			20
<i>Кредит 3. Організаційно-методичні засади викладання фахових дисциплін</i>						
Тема 7. Самостійна робота здобувачів з історичних дисциплін	10	2	2			6
Тема 8. Організація науково-дослідної діяльності здобувачів під час вивчення історичних дисциплін	10		2			8
Тема 9. Контроль і оцінювання знань здобувачів з історичних дисциплін	10		2			8
Усього:	30	2	6			18
Усього:	90	20	28			42

Заочна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
<i>Кредит 1. Теоретичні засади дисципліни</i>						
Тема 1. Наукові основи, предмет та завдання викладання історичних дисциплін.	10	2				8
Тема 2. Розвиток університетської історичної освіти в Україні та за кордоном.	10		2			8
Тема 3. Процес навчання історичних дисциплін у вищій школі	10					10
Усього:	30	2	2			26
<i>Кредит 2. Методично-професійні засади викладання фахових дисциплін</i>						
Тема 4. Методика підготовки і проведення лекційних занять	10	2				8
Тема 5. Методика підготовки і проведення семінарських занять	10		2			8
Тема 6. Методи та засоби викладання історичних дисциплін	10					10
Усього:	30	2	2			26
<i>Кредит 3. Організаційно-методичні засади викладання фахових дисциплін</i>						
Тема 7. Самостійна робота здобувачів з історичних дисциплін	10					10
Тема 8. Організація науково-дослідної діяльності здобувачів під час вивчення історичних дисциплін	10		2			8
Тема 9. Контроль і оцінювання знань здобувачів з історичних дисциплін	10					10
Усього:	30	0	2			28
Усього:	90	4	6			80

4. Теми лекційних занять
Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні засади дисципліни</i>		
1	Тема 1. Наукові основи, предмет та завдання викладання історичних дисциплін	4
2	Тема 2. Розвиток університетської історичної освіти в Україні та за кордоном.	4
3	Тема 3. Процес навчання історичних дисциплін у вищій школі.	4
<i>Кредит 2. Методично-професійні засади викладання фахових дисциплін</i>		
4	Тема 4. Методика підготовки і проведення лекційних занять	2
5	Тема 6. Методи та засоби викладання історичних дисциплін	4
<i>Кредит 3. Організаційно-методичні засади викладання фахових дисциплін</i>		
6	Тема 7. Самостійна робота здобувачів з історичних дисциплін	2
Усього:		20

Заочна форма навчання

<i>Кредит 1. Теоретичні засади дисципліни</i>		
1	Тема 1. Наукові основи, предмет та завдання викладання історичних дисциплін	2
<i>Кредит 2. Методично-професійні засади викладання фахових дисциплін</i>		
2	Тема 4. Методика підготовки і проведення лекційних занять	2
Усього:		4

5. Теми практичних занять
Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні засади дисципліни</i>		
1	Тема 1. Наукові основи, предмет та завдання викладання історичних дисциплін.	2
2	Тема 2. Розвиток університетської історичної освіти в Україні та за кордоном.	2
3	Тема 3. Процес навчання історичних дисциплін у вищій школі.	4
<i>Кредит 2. Методично-професійні засади викладання фахових дисциплін</i>		
3	Тема 4. Методика підготовки і проведення лекційних занять	2
4	Тема 5. Методика підготовки і проведення семінарських занять	
5	Тема 6. Методи та засоби викладання історичних дисциплін	4
<i>Кредит 3. Організаційно-методичні засади викладання фахових дисциплін</i>		
6	Тема 7. Самостійна робота здобувачів з історичних дисциплін	4
7	Тема 8. Організація науково-дослідної діяльності здобувачів під час вивчення історичних дисциплін	4
8	Тема 9. Контроль і оцінювання знань здобувачів з історичних дисциплін	4
Усього:		28

Заочна форма навчання

<i>Кредит 1. Теоретичні засади дисципліни</i>		
1	Тема 2. Розвиток університетської історичної освіти в Україні та за кордоном.	2
<i>Кредит 2. Методично-професійні засади викладання фахових дисциплін</i>		
2	Тема 5. Методика підготовки і проведення семінарських занять	2
<i>Кредит 3. Організаційно-методичні засади викладання фахових дисциплін</i>		
3	Тема 8. Організація науково-дослідної діяльності здобувачів під час вивчення історичних дисциплін	2
Усього:		6

6.

Лабораторні заняття

Робочим планом не передбачено

**7. Самостійна робота
Денна форма навчання**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні засади дисципліни</i>		
1	Тема 1. Наукові основи, предмет та завдання викладання історичних дисциплін.	6
2	Тема 2. Розвиток університетської історичної освіти в Україні та за кордоном.	6
3	Тема 3. Процес навчання історичних дисциплін у вищій школі.	8
<i>Кредит 2. Методично-професійні засади викладання фахових дисциплін</i>		
4	Тема 4. Методика підготовки і проведення лекційних занять	6
5	Тема 5. Методика підготовки і проведення семінарських занять	8
6	Тема 6. Методи та засоби викладання історичних дисциплін	6
<i>Кредит 3. Організаційно-методичні засади викладання фахових дисциплін</i>		
7	Тема 7. Самостійна робота здобувачів з історичних дисциплін	6
8	Тема 8. Організація науково-дослідної діяльності здобувачів під час вивчення історичних дисциплін	8
9	Тема 9. Контроль і оцінювання знань здобувачів з історичних дисциплін	8
Усього:		60

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Кредит 1. Теоретичні засади дисципліни</i>		
1	Тема 1. Наукові основи, предмет та завдання викладання історичних дисциплін.	8
2	Тема 2. Розвиток університетської історичної освіти в Україні та за кордоном.	8
3	Тема 3. Процес навчання історичних дисциплін у вищій школі.	10
<i>Кредит 2. Методично-професійні засади викладання фахових дисциплін</i>		
4	Тема 4. Методика підготовки і проведення лекційних занять	8
5	Тема 5. Методика підготовки і проведення семінарських занять	8
6	Тема 6. Методи та засоби викладання історичних дисциплін	10
<i>Кредит 3. Організаційно-методичні засади викладання фахових дисциплін</i>		
7	Тема 7. Самостійна робота здобувачів з історичних дисциплін	10
8	Тема 8. Організація науково-дослідної діяльності здобувачів під час вивчення історичних дисциплін	8
9	Тема 9. Контроль і оцінювання знань здобувачів з історичних дисциплін	10
Усього:		80

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання складається з двох напрямів :

І – підготовка та захист контрольної роботи (для здобувачів ЗФН);

II – підготовка доповіді з висвітленням проблем (для здобувачів ДФН).

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Зміст курсу поділений на 3 кредити. Кожний кредит включає в себе лекції, семінарські заняття, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу даної частини курсу.

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Сума балів	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Критерії оцінювання відповідей на студентів на семінарських заняттях

Враховується:

1. рівень осмислення навчального матеріалу;
2. рівень сформованості аналітичних умінь і концептуальних підходів;
3. повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення;
4. використання додаткової літератури;
5. порівняння, зв'язок із практикою, висновки.

Бали	Критерії оцінювання
"Відмінно" – 5	Досконале знання та розуміння понятійного апарату з тієї чи іншої теми, вільне оперування різноманітними класифікаціями. Відповідь на поставлені питання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями. Викладений матеріал має доказовий, логічний і послідовний характер. Студент володіє способами концентрованого викладу матеріалу. Демонструє творче застосування знань при переформатуванні запитання. У відповіді майже не трапляються мовленнєві помилки.
"Добре" – 4	Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Понятійна основа базується на обраній класифікації. Відповідь структурована, проте наявні окремі помилки у послідовності викладу. Недостатньо вираженою та аргументованою є доказова база. Студент вільно оперує знаннями, може застосовувати їх у новій навчальній ситуації. У відповіді трапляються окремі мовленнєві помилки.
"Задовільно" – 3	Відповідь неповна, фрагментарна. Знання мають недостатньо стійкий та послідовний характер. Вони застосовуються переважно для виконання завдань репродуктивного характеру. У відповідях відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь має формальний характер, відсутня чіткість, структурованість. Студент використовує лише окремі знання у новій навчальній ситуації. У відповіді наявні фактичні та мовленнєві помилки.

"Незадовільно" – 2	Студент неспроможний відтворити інформацію у певній послідовності. Оперує лише загальними фразами. Відтворює лише окремі фрагменти, називає лише розрізнені факти, дає відповідь у формі висловлювання (судження). Наявні грубі фактичні та мовленнєві помилки.
--------------------	---

Розподіл балів, які отримують студенти

Кількість балів у кінці семестру повинна складати від 300 до 600 балів (за 6 кредитів), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 6 крд.

Поточне оцінювання та самостійна робота									КР	Накопичувальні бали/ Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	100	300/ 100
25	25	25	25	25	25	25	25	25		

Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

9. Засоби діагностики

Діагностика і контроль засвоєння програмного матеріалу здійснюється за кредитно-трансферною системою. Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: поточний контроль (письмові роботи – реферати, контрольні) і підсумковий контроль (залік).

- а) поточний контроль за роботою та рівнем знань та вмінь через усне та письмове опитування;
- б) письмові контрольні та самостійні роботи;
- в) тестові завдання;
- г) співбесіди на консультаціях.

10. Методи навчання

Усний виклад матеріалу, наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, порівняльний аналіз; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки).

11. Рекомендована література

Базова

1. Закон України «Про вищу освіту»
2. Гончарова Н.О. Методика викладання історії у вищій школі: Навчальний посібник. – Харків, 2009.
3. Горохівський П.І. Вивчення курсу «Методика викладання історичних дисциплін у вищій школі». – Умань, 2013.
4. Гузик В. Л. Лекционно-семинарская форма обучения. – Одесса, 1996
5. Кіцак В.М. Особливості тестового контролю знань студентів у межах змістових модулів // Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. -Тернопіль, 2005. – Ч. 3.
6. Котляр Р.В. й ін. Студент у вузі: Методичні рекомендації по організації навчальної та самостійної роботи студентів. – Миколаїв, 2002.
7. Козаков В. А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение. – К., 1990
8. Лисенко В., Зазимко Д., Кліх Л. Валідні тести як метод контролю якості професійної підготовки фахівців у ВНЗ // Вища освіта України. – 2012. – № 2.

9. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі. – К., 2007
10. Артемчук Т. І. Методика організації науково-дослідницької роботи. – К., 2000
11. Малихін О. В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних закладів: теоретико-методичний аспект: монографія. – Кривий Ріг, 2009.
12. Методика викладання історії у закладі вищої освіти: навчально-методичний посібник / [автор-укладач Г. М. Маринченко]. – Миколаїв: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021.
13. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. – К, 2006
14. Савенко В. В. Завдання та зміст лекцій з історії відповідно до вимог Болонського процесу // Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. – Тернопіль, 2005. – Ч. 3.
15. Сич О.І. Про викладання історії у вищій школі // Укр. іст. жур. – 1998. – № 5
16. Шляхтун П. П. Методика викладання соціально-гуманітарних дисциплін: Навчальний посібник. – К., 2011
17. Галахер Кармел Викладання історії в контексті сприяння демократичним цінностям і терпимості. – К., 1998.
18. Курилів Валентина. Методика викладання історії: Навч. посібник. – Львів; Торонто: Світ, 2003.
19. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Посібник учителя. - Х.: "Основа", 2006. - 96с.
20. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук. метод. посібник. - К.: Видавництво А.С.К., 2004.
21. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навчальний посібник / За ред. І.Я. Зязюна, О.М. Пехоти. – К.: Вид. А.С.К., 2003. – 240 с.
22. Українська історична дидактика. Міжнародний діалог. – К., 2000.

Допоміжна література

1. Баханов К.О. Дослідницька робота учнів на уроках історії. - Х.: Вид. гр."Основа",2004.
2. Баханов К.О. Лабораторно-практичні роботи у викладанні історії України. - К.: Генеза, 1996.
3. Демиденко Т.В., Магдик О.П. Удосконалення змісту і методів викладання шкільних історичних дисциплін // Історія України. – 2001. - №41.
4. Житник Б.О. Методичний poradник: Форми і методи навчання. - Х.: "Основа", 2005.
5. Іванченко В.В. Тенденції та особливості формування історичної культури молоді в сучасних умовах // Грані. - 2003. - №3. - С. 3 - 7.
6. Історія для громадянина. Методичний посібник для вчителів/ Горбатенко В. та ін. - Львів, 2003. - 136с.
7. Комаров В.О. Методичні умови формування історичного мислення старшокласників. - Кривий Ріг, 1995.
8. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Професіограма вчителя історії //Історія та правознавство. - 2006. - №19 - 21.- С. 27 - 32.
9. Marynets, N., Marynchenko, H., Vynnychuk, R., Voloshchuk, H., & Voropayeva, T. Education of humanitarian specialists during COVID-19 pandemic // International Journal of Health Sciences, (2022). 6 (1), 244–254
10. Маринченко Г.М., Моцак С.І. Формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів історії в умовах дистанційної освіти: інноваційні технології та методи // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах 2022 (81)
11. Rudkevych, N., Hotsuliak, K., Hryashchevskaya, L., & Ivanova, T The development of teachers' professional competence within the conditions of modernization of the educational environment // Revista Tempos E Espaços Em Educação. 2020.13(32). С.1-22.
12. Маринченко Г.М., Моцак С.І. Особливості використання методів та прийомів технології критичного мислення при підготовці майбутніх вчителів історії в умовах дистанційного та змішаного навчання // Colloquium-journal №13 (136), 2022
13. Мокрогуз О.П. Іноваційні технології на уроках історії. - Х.: Основа, 2005.

14. Страдлинг Р. Преподавание истории XX века. - Издание Совета Европы, 2002.
15. Українська історична дидактика: Міжнародний діалог: Зб. Наук. статей. - К.: Генеза, 2000.
16. Фідря О. Методологія історії та формування хронологічних і просторових компетенцій учнів// Історія в школі - №3. – 2003.–С.18-23
17. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. - К.: Знання - Прес, 2003.

12. Інформаційні ресурси

1. <http://www.novadoba.org.ua>
2. <http://ostriv.in.ua/>
3. <http://zakon.rada.gov.ua>
4. <http://users.kpi.kharkov.ua>
5. <http://www.library.edu-ua.net>
6. <http://www.ukr-orthodox.rv.ua>
7. <http://www.mon.gov.ua>